

वेदव्यास विरचित.

शानिश्चरनी कथा.

५ अध्यायी प्रसिद्ध कर्ता,

महादेव रामचन्द्र जगुष्टे

त्रय हरवाण-अभदावाह.

आवृत्ति ७ भा.

प्रत ४०००

संवत् १८७८.

सन् १८९८.

अभदावाह-विनय प्रवर्तक प्रिन्टिंग प्रेसमां
पटेल मोहनलाल भगनलाले छाप्पुं.

श्रीमत् ०-१-०

વિધાપીઠ

કથાર-દરવાજા

અથવા મંસાર ખાંડાની ધાર—બય-

કર ખૂનરેણ અને લોહાની નદીઓ જેવ-

ચિતાર, નહાતમાઓના ચમત્કાર, પિયા-

ઓની પાપલીલા, પાપીનો ભય કર જીલ્મ, જાસુસોની બહાદુરી, શય-

તાના ચક્રર, બેયરામાનાં બેદ બરેલાં કુર્મો, છુપી કટારોનું પરાક્રમ

આદિ સર્વ વિષયો વાચતા ખાવા પીવાનું પણ જુલો જવાય છે. પાકું

પૂઠું મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

કથાર કાવ્ય—

આમાં મહાત્મા કથારના દોહરાનો અને તેમા

રહેલો ગુઢાર્થ ધણીજ સહેલો ભાષામા વિસ્તારપૂર્વક

સમજાવ્યા છે કે તે વચવાથી પ્રેમણા થાય એવો એમાં અદ્ભુત રસ

છે, આમા સામર્થ્યઅંગ, સ્મરણઅંગ, ચિતાવનીઅંગ, જીવનમૃત અંગ,

ક્રમઅંગ આદિ ૨૦ અંગ છે અને તે એકથો, એક એણા અદ્ભુત

છે કે તેના ખરો ખ્યાલ વાચવાથી જ થશે. શિવાય આમા નીચે

જણાવેલાં ત્રણ સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો આપેલા છે, (૧) કથારને ગુરની

પ્રાપ્તિ (૨) કથારના અદ્ભુત ચમત્કારથી કાજી સાહેબે ચિડાઈ જઈ

બાદશાહ મારફત કથારસાહેબને મોલાવી તેમને લોહાની પેટીમા પૂરી

હિપરથી મળ્યુત તાણું લગાડી તે પેટીને હંડા પાણીમા ડૂબાડી દેવી

અને ખીજી બાજુએ કથાર સાદગ્યનું સમાધી અવસ્થામા પાણીપર તરવું

(૩) કમાલના મૃતિલેને બાદશાહની મમક્ષ મુદ્દે કંઈ કુદરતન કલામસે

એમ કહી સજીવન કરવું વગેરે ચિત્રોના દેખાવો ખાસ જોવા લાયક છે.

સર્વ માધારણોની સગવડના ખાતર આ પુસ્તક ગુજરાતી અક્ષરમા

છપાવ્યું છે. કાગળ ગ્લેઝ કિંચા પાકા પુઢા કિપર કથાર સાહેબનો રૂપરી

વરખથી છાપેલો ફોટો બાધણીમા મળ્યુત હોવા છતાં કિંમત માત્ર

રૂ. ૧-૫૨-૦ પોષ્ટજ માફ.

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગૃત,

૧૭ દરવાજા—અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૦૦૨ વર્ગાંક

પુસ્તકનું નામ શિબીર-૫૨૦૧ ૩૫૧

વિષય ૮૪૪:૧

શનિશ્ચરની કથા.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ અથ શ્રીતનિશ્ચર
દેવતાની કથા લિખ્યતે.

ચોપાઈ—ઉજ્જૈણી નગરી નિરધાર, વીક્રમાજીત વમે તે ઠાર;
શનિશ્ચરથી પીડા પામ્યો ગહુ, સાંભળજો તે વિસ્તારી કહું એક સમે
દંદરાજા જેહ, સભા ભરીને બેઠો તેહ; નવઅહ દેવતા ત્યા આવીયા,
દંદદેવ ત્યા ઉભા થયા મન ચિંતવન માંડ્યું સાર, કેમ ગ્યા-યા તમે
કહો નીરવાર; ત્યારે નવઅહ દેવતા બોલ્યા વાણુ, માળગો દંદ ચતુર-
મુખણુ. મન વીચારીને ઘાટજ ઘડો, નવે અહોમા કાગ છે વડો;
તોવસ કગેડ દેવતાના તમે રાય, તમે વીના કોણ કરશે ન્યાય. ત્યારે
દંદ એમ બોલ્યા વાણુ, માળગો અહ તમે ચતુરમુખણુ અત્યુ લોકમાં
ગયો સહુ કાય, ત્યાં તમારો ન્યાયજ હોય; ઉજ્જૈણીમા છે વીક્રમરાય,
તેજ કરશે તમારો ન્યાય; ધર્મ સત્ય પાળે છે રાય, ધર્મવત શીળવંત
કહેવાય; પરદુષ્પ ભંજન રાજા એહ, ન્યાય તમારો કરશે તેજ, નવઅહ
દેવ ત્યાંથી આવીયા, નગર ઉજ્જૈણીએ આવીયા. સભા ભરી બેઠા છે
રાય, વિક્રમાદિત્ય રાજા કહેવાય; નવઅહ દેવતા ફાદ જ્યા, રાજા
અચરજ પામ્યો ત્યા; દેવ વીમાન આવે છે એહ, તે શુ કારણ દીસે
તેહ; નવઅહ બોલ્યા તેણીવાર, વીક્રમ ન્યાય કરો આ સાર ત્યારે
રાજા બોલ્યા વાણુ, તમે દેવ હું મનુષ્ય પ્રમાણ; ન્યાય તમારો અમથી
ન થાય, એવું બોલ્યા વીક્રમરાય. ત્યારે નવઅહ બોલ્યા વાણુ, પરદુષ્પ.

અંજન રાજા જાણ; અમને ઇંદ્રે કહ્યું છે એમ, વીક્રમ ન્યાયજ કરશે તેમ. વીચાર કરે છે એવો રાય, આઠમે દીવસે કરશું ન્યાય; એવી રાજા બોલ્યા વાણ. નવમહ દેવ મયા નીજ હામ. રાજા પ્રધાન બેઠા મળી, નવમહદેવની વાતજ કરી; કહો ન્યાય કેણીપેરે થાય, સમજીને કંઈ કરો કિપાય. નવ આસન સોનાનાં ધડવાં, માણેક હીરા મોતી જડયાં; કિતરતાં માડય. તેણીવાર, એવો ઠરાવજ કીધો સાર. આઠ દીવસ ત્યાં પુરા થયા, આદાત સોમ મંગળ આવીયા, પુધને વળી બહરપતી જેહ, શુકે રાહુ કેતુ આવ્યા તેહ. શનીશ્વર છેલો આવ્યો સદા. રાજા આગળ બો યો તદા.

દોહરો—ત્યાર શનીશ્વર બોલીઓ, સાંભળ વીક્રમરાય; આઠ દિવસ પુરા થયા, હવે કરો અમ ન્યાય. ત્યારે રાજા બોલીયો, સાંભળ શનીશ્વરરાય; ન્યાય તન હાયે કર્યો, જેમ આવ્યા તેમ જાય. અમ શીર દોષ કાઠ નહિ, રૂડા કીધો ન્યાય; છેલ્લા આવ્યા તમે સહી, (હું) સહુને લાગું પાય, ત્યારે શનીશ્વર બોલીયો, તેં શું કીધા ન્યાય; ન્યાય ફરી રાજા કરો, જેમ પરમારથ થાય, સહુ થકી છેલ્લો આવીયો; તેથી ન એ તુજ ધર્મ; ન્યાયજ કર તું અમ તણો, જે હોય સાચો મર્મ.

ચોપાઈ—તવ બોલ્યા ત્યાં વિક્રમરાય, થયો ન્યાય ફરી તવ થાય; તમે તમારે જાઓ દાર, રાંધ્યું અન્ન રંધાય ન સાર; તવ શનીશ્વર બોલ્યો અશું, અવગણના ફળ દેખાડ્યું; નવમહ દેવ મયા નીજ હામ, શનીશ્વર કેડે થયો વીરામ. બારમી રાશે આવ્યો જરા, દુઃખ રાયને દીધું તદા; વિમાન થકી હેઠે ઉતર્યો, તે દિવસથી ચળને નડ્યો.

દોહરો—સાદામરતું રૂપ ધરી, સાથે તુરંમ સાર; સોના ફેરી સાંકળે આવ્યો રાજદાર. સભા સહુ મન હરખાયા, અશ્વને આજ્યા

ખાસ; સોદામને પુછીયું, (એ) મુલ કહો તમ ખાસ. ત્યારે સોદામર
 બેલીયો, સાંનળ રાય મુજાણુ; ગાય ભેંમ દોહી લીજીએ, માણસ
 પરખી જાણુ; ઘોડો સ્વારી કરી લીજીએ, એ તુરંગ પરમાણુ; ઘોડો
 જુઓ 'તમે ફેરની, (પછી) મુલ કહ હું જાણુ ગાયે મેવડને ક્યું, થાઓ
 તમે અસ્વાર; ચો-હું ઘાલી ફેરવો; જુઓ તુરંગને સાર તવ સોદામર
 બેલીયો, થાઓ તમે અન્વાર; ભલી રીતે જુઓ પાગખું, ગય થયા
 અસ્વાર એક શાળ ખીજી સહી, ત્રીજી મેલી જાગ; અડતાળીસ
 જોજન લઈ ગયો રાત પહોર પરમાણુ અન્વાન નામ જોડું મહા
 ભયંકર સેય; વાઘ સીંહ ચીત્રા બહુ પખી રાખ બહુ હેય.

ચોપાદ—ત્યારે રાય વીચારે વાત, આતો કાંઈ થયો વિપાત;
 ઘોડો મોદામર બને નહિ, આતો સ્વેના મનખુ સહી રાજા મન
 વીમાસણુ થાય પ્રભુ તણી લીલા કહેવાય; મારે વે-કાઈ સાયે નહિ
 કાળે મુજને આણ્યો અહીં. એમ મન જોડવાણી ધડે. વડ કિપર તો
 રાજા ચડે; ચારે દિશા નીકાળે આપ, ધુમ-દીડો પર્વ પ્રતાપ. તેણી
 દીશા રાજા પગયો, વડ થકી નીચો જિતર્યો; મારગ આણ્યો પાધરે ઠામ
 ત્રંબાવટીપુરી આબ્યું ગામ જ્યાં છે કિડશાદનું ધામ, રાજા જન્મ ત્યાં
 રહ્યો વીંથામ; અવી ત્યાં બેડા રાજા, મન પોતે હરખ્યો મદાજન.
 રાય ચળુ પ્રતાપે બહુ, શેઠનો માલ વેચાગો સહુ; તેની લભ ધગેરો
 હોય, શેઠ તો મનમાં હરખ્યાં સોય. દેવનાથ નર દાસે કામ સાર,
 માલ ખપીઓને લાભ અપાર; શેઠની પુત્રી આ ની દાટ, જમવા ચાલો
 જુવે છે વાટ શેઠ વળનો બોલ્યો વાણુ, જમવા ચાલો ચતુરમુજાણુ;
 તવ રાયે તેને ના કહી, પછી મન વાચાર્યું સહી જોજન લદમી પર-
 હરીએ કેમ, એ વાતે નહી મારો નેમ; એવું ચીત વાચારી રાય, રાજા
 શેઠને ઘેરજ જાય શેઠાણી અતી રૂપ નીધાન, અતી મુંદર દીધાં સન્માન;

શાક, દાળ, ઘૂત સુખ વ્યવ, આરોગી ઉઠ્યા રાજન, પાન સોપારી
 આપ્યાં ત્યાં દંપતી તે રળીઆતજ થયાં; એકાંતે મેડી ત્યાં સાર,
 ચીત્રામણનો છે નહિ પાર; ત્યાં રાજ પોહોડયા નીરધાર, દુકાને શેઠ
 ગયો ત્યા સાર, ગયો રાજ સુખીઓ ત્યાંય, ખીજું કવતક એક થાય,
 ખીટીએ હાર ભરાવ્યો સાક્ષાર; રાજ કાંઈ નવ જાણે વાત; કુંવરીના
 એવડની માત, રાજ પોહોડયો હુતોજ ત્યાંય. હીડોળે ત્યા હીંચે રાય,
 પાન સોપારી લવીગજ ખાય, સુખ ભોગવતાં દીઠો જાહેર, શની
 વીમાન આવ્યું તાહેર. થોભ્યો શનીશ્વર તે ઠાર, રાજએ દીઠો તેણી-
 વાર; શની કહે મં દુઃખ દીધું સાર, શનીએ પોતે ક્યો વાગ્યાર. ચીત્રા-
 મણનો હંસ છે જોડ, તેમાં શનીશ્વર પેઠો તેહ, ઠમક ઠમક કરતો
 ચાલીયો, હંસ આવી હાર ઝાલીઓ, ગળ્યો હાર મોતીનો વડો, દેખી
 રાજ અચરજ પડ્યો; આ વાત કાઠને કહીશું જમ, તેના કાઠજ માંગ
 નહી. એ ચારી શીર મારે હરે, એડો રાય વીચારજ કરે; ત્યારે કુંવ-
 રીએ મોઢી ડોકરી, હાર લેવા વેગે પરવરા. જ્યારે હાર ત્યાં દીઠો
 નહી, રાજ હાર ગયો તે કહી; રાજ કહે નવ જાણું અમો, હારની
 વાત જે કહો છો તમો. દાસી પાછી આવી તદાં શેઠ કુંવરી એડી છે
 જ્યાં. બાઈ હાર નો દીઠો નહી, પાછાં જે જણુ આપ્યાં તહી. હાર
 અમારો આપો તમો, વારે વારે દહુંછું અમો; તાતને સંભળાવીશું
 જઈ, હાર અમારો રહેશે નહી, રાજ કહે નવ જાણું અમો, તમે માનો
 તે કરજો તમો; દાસી ત્યાંથી તેડવા ગઈ. વળતા શેઠ ત્યાં આવ્યા
 સહી; શેઠ કહે આવીને સાર, કુંવરી હાર આપો નિરધાર; રાજ કહે
 નવ જાણું અમો, દાસી વાત જે કહો છો તમો. શેઠ કહે આપો
 નિરધાર, નહીં તો દુઃખ પામશે આણી હાર, નગરરાય જે જાણે
 સહી, માર્યા વીના તે મુકે નહી. એમ કહીને બાંધ્યો સાર, રાજને

ચોખ્ખો તેણીવાર; નગરરાય તો બોલ્યો સહી; હાથ ચરાણુ તો કાપે
 અહિં, હાથ પગ ત્યાં કાપ્યા નીરધાર, રાજા દુખ પામ્યોજ અપાક
 મંગાધર પછવાડે જઈ, ચોરને ત્યાં નાંખ્યો સહી, ગાંગો તેલી કરે વી-
 આગ, લુખ્યો ચોર એ છે નીરધાર; જળ અન્ન દોષ આપે નહિ,
 સ્ત્રીની આગળ વાતજ કહી. એને આપણે રાખીએ અહીં, ધાણી
 ફેરવશે એ સહી; નારી બોલવા તત્પર થઈ, રાજનો ચોર રાખીએ
 નહી, રાજા જાણે તો ઘર લુંટી લીએ, પછી આપણી ટોણ તપાસજ
 લીએ; માટે જાણે તમે રાયની પાસ, રાજા દીયે તો લાવો અવાસ
 ગાંગો તેલી ત્યાંથી સંચર્યો, રાજાને જઈ પ્રણામજ કર્યો; ગાંગો કહે
 રાજા ઘો તમે, તો એ ચોરને ઘેર રાખુ અમે. અન્ન વસ્ત્ર આપીશું
 સાર, ધાણી ફેરવશે નીરધાર, ગાય વીચારી બોલ્યો વાળ દંડ દેવો
 તે દીધો જાણ. એવી રાજાએ દીધી આશ, ગાંગો આવ્યો ચોગની
 પાસ. અન્ન વસ્ત્ર આપીશું અમે, જે ધાણી ફેરવશે તમે. ત્યારે
 રાજા હાજ બણે, ગાંગો લાવ્યો ઘેર આપણે; હાથ પરાણો બાંધ્યો
 સાર, ત્યાં ધાણી ફેરવે રાજકુમાર. દીવસે કામજ કરતો જાય, નીશાએ
 ગીત મધુગં ગાય; રંગ રાગ રાજા બહુ કરે. ગોખેથી (રાજા) કુંવરી
 અવળે ધરે. તેણે દાસી મોકલી ત્યાં, ગાંગો તેલીનું ઘર છે ત્યાં.
 કવણુ રાગ આલાપે અહીં, તેલીને પુછ્યું ત્યાં જઈ. ત્યારે ગાંગો બેઠો
 સહી, રાગ તો ચોર આલાપે અહીં; દાસી ત્યાંથી પાછી મળ, અરે
 કુંવરી શું મોકલી રહી. કરે ગાન તે ચોરજ સહી, હાથ પગ તો જેને
 નહી; વર બીજો બોલો જે રાય, તેને પરણતા તે શું થાય.

દોહરો—ત્યારે કુંવરી બોલીયાં એ મારો ભરધાર; કરમે લખ્યોજ
 તે મળ્યો, જે દીધો કીરતાર. બીજો વરવા આખડી, સુણ સખી હું

જાણ; પીતાજી જો ના કહે, તો હું તજીશ, પ્રાણ. ત્યારે દાસી એમ કહે.
જો શું બોલી વાણ; કંવર કુલીન પરણાવશું, હશે જે ચતુરસ્રજણ.

ચોપાઈ—જા દાસી તું વંચે સહી, તાત માત બેઠાં છે જહીં;
જરૂરે ત્યાંય કહેજે વાન, ચોર વર માગે વીખ્યાત. ત્યારે વીગમ
જર્મ રાયની પાસ, રીશ નમાવી બોલી દાસી કંવરી વર તે માગે એહ,
હાથ ચરણ કાપ્યા છે જેહ.

દોહરો—ત્યારે રાજા બોલીયો, એ શુ બોલી બાળ; રૂડો વરતો
જોઈ કરી, પરણાશે ભુપાળ. ત્યારે તે દાસી કહે, પરણાવો એને વર
એહ; ના કરેશો તો રાયજી, કંવરી તજશે દેહ.

ચોપાઈ—ત્યારે રાજા બોલ્યો સાર, ગાંગા ઘેર જાએન નાર;
જરૂરે ચોરને લાગે અહીં, વિગમ ત્યાંથી તેડવા ગઈ, તેડીને ઘેર
આવી નાર, સાંભળ ગાંગા કહું વિચાર; ચોરને તેડે તે મહારાય, તે
માટે તમને કહું મહિમાય; ત્યારે તેવણ બોલી અશું. કંવરી કામ કરવા નહી
હયું; જઈ રાજાને સાંપો આજ, આપણું નથી કાંઈ એનું કાજ. મન
માને તે કંઈ સાર, પરણાવે મ મારે દાર; ઘડીયાં લગન લીધાં જ્યાં
રાય, જોગીએ નહી ક્યાં દિપાય. મેળાપ આવ્યો તેણી વાર, કંવરીને
ત્યાં તેડી સાર; હાથેવાળો મેળવ્યો સહી, ચોરને તે ત્યાં હાથજ નહી
વળતી ચોર બોલ્યો તેણી વાર, હાથ ચરણ તમે લીધા સાર; દીન
એની અવધ છે સહી, તે માટે તમે જુઓ અહીં. બારમી રાશે શની
જર છે એહ, ત્રીજી રાશે આવડો તેહ; ત્યારે મને હાથ પેદા થાય,
સાંભળજે નગરના રાય. શની વીમાન જતું હતું તીલાં, દેખીને ચો-
ખાવ્યું તીલાં. શનીશ્વર હેડો ઉતર્યો જરા, રાજાએ તે દીડો તદા.
શનીશ્વર આવ્યો તેણીવાર, હાથ પગતો દીધા સાર; રાજા રૂપ ત્ય

સુંદર થયું, નગર લોક સહુ મોહિ રહ્યું. કુંવરી કેગ બાપ છે જહાં,
વધમણીઆ આવ્યા તીરાં, સુણી રાય રાણીઆતજ થયો, જોતાને વેગે
આવઓ. દેખી ગય તે અચરજ થાય, જોશીને તવ પુછે નય; લગ્ન
મુહુરત તે રહેવા દાઓ, ફરી લગ્ન નીરધરી જીઓ, ત્રિપ કહે સહ-
જોને રાય, લગ્ન પછું મુહુરત નવ થાય; ગણુ સાત દિવસમા જોહ,
એવું કિતમ લગ્ન તેહ

દોહરો—લગ્ન મુહુરત તે ગંખીયું, થયા સરવ રંગાય ત, વાજાંત્ર
સરવે વાગીયાં, મંડપ થયો ઘોઘાટ. શી મંડપ રચના કહું કહેતાં ન
આવે છેક; કહે કવી તે કેમ વર્ણવું, મુખમાં જબ્યા એક, નમરલોક
અને સાજન, રાણીને વળી રાય. તરીયા તેણુ બાધાયાં, બંદીજનો
જશ બહુ ગાય. ચમર દોજે ચોપાસથી, બેઠા હંભાસનન ગય; માનુ-
નીઓ દેળે મળી, ઘોળ સુમંગળ ગાય. વાજાંત્ર સરવે વાગીઆં,
જોવા સરખી વંતડ; સાસુ મનમા હંખીયા, પોહોંચ્યા મનના કાહ.
વરરાજ શાગારીયા, સાસુ પોંખવા જાય, મોડ શરપર શોભાતો,
ચોસઠ ભમરીમાય. ઘાટ પેહરયા પચરંગી વળી, રામણુ દેવો હાથ,
કંમકમ તીળક બનાવીને, હેને જાણું નાક ઘાટ ઘાલીને ડોકમા, દીધું
કન્યાદાન; હાથેવાળો મેળાવીયો વીધ કહે સાવધાન, મગળ ફેન ફે-
રવ્યા, ભક્ષ કહે તતકાળ, પંચણી ત્યારી ઊંઝીયાં પુતરને રોપી વરમાળ.
ચરણે લાગ્યો ગોંને સહુને દક્ષણ દીધ, જયક જન સંતોસીયા,
આપી બહુ નવનિધ. મીઠળ છેડા છોડીયા, ગાત્રજને લાગ્યા પાય,
કકણુ દોરા છોડી ફરી, રાજ મહોલે જાય. ખાટ તળાઈ ઓશીમડાં,
થઇ રંગની રેલ; રાજ રાણી હરખીયાં, આંગણ તંબોળ, પ્રભાતે
રાજ ઊઠીયા, આવ્યો સભા મોજર; તવ રાજએ પુછીયુ, તમ નામ
કહેને સાર. નામ જો પુછો રાયજી, વીકા માઈ નામ, ક્ષત્રી ધર્મ

જાણુ સદા, કંઈ પરમાર્થ કામ, યહ દિશાર્થી આવીએ, સાંભળજો તમે
રાય; જે માણ્યું છઠ્ઠી તણું, કોઈથી કોઈ નવ થાય.

ચોપાદ—ધનવંત શેઠ વિચારે મર્મ, જુઓ ચોગ્નું પ્રગયું કર્મ;
હાથ પગ એને આપીયા, કુંવરી રાજની પરણીયા, એને મં. દુઃખ
દીધું સાર, માટે દુઃખ દેશે નીરધાર, વળી વીચારી કરે છે વાત,
જમવા તેડીએ રાય જમાત; અજનો માર્યો નીચુ જુવે, લાકડીનો
માર્ગો સાચુ જુવે ચીંતવવાને તવ શેઠજ જાય, રાજસભામાં પોહોંચ્યો
ત્યાંય, કરી સલામ ને માગે માન, જમવા ઘેર આવે ગજન; રાજ
કહે નવ આવીએ, એવી વાત તું રાને કહે; કહે પ્રધાન સાબજો મહા-
રાજ, જમવા તો જાવિં સહી આજ. શેઠ વચન મીઠ્યા નહિ હોય,
જમવા ચાલો સરવે કોય. વચન તરત તે માણ્યું રાય, વીકા સાથે
જમવા જાય; સરવે રાણીએ સાથે લાઇ, કુંવરી પાલખ એ ખેડા જામ.
શેઠ ઘેર આવ્યા સહ કોય, આનંદ દિસવ ત્યાં બહુ હોય; જમવા
ખેડા સરવે સાથે, પીરસ્યા લાડુ કિતમ પાક; ખાળું જલેખી ધંબર
સાર, શાક તણા નવ આવે પાર. શાક દાળ ધૂત શુભ અન્ન, આરોગી
હઠ્યા રાજનં. આપ આપને સ્થાનકે ગયા, વીકાજી શેઠને ઘેંજ રહ્યા.
શેઠ કહે વીકાજી સુણો; તમારો મહીમા અતિશે ઘણો. ગયા હાથ પગ
આવ્યા સહી, એવી વાત ક્યાંય દઢી નહિ; આ ઓગામાં તમે
પોદો સાર, શેઠ ગયા મંદીર મોઝાર. રાજ ચાલી આવ્યો વાટ,
પોદ્યો બ.ઈ હાડોળે ખાટ. ચીત્રામણનો હંસજ જલ, રાજ સુતો
જુવે છે તેહ. આકાશ મારગે શનીશ્વર જણ, વીમાન ફરતું આવ્યું
પ્રમાણ. જુવે તો રાજ સુખ ભોગવે, શનીશ્વર તથ હેઠે ઉતરે; રાજ
દોઢો તેણીવાર, પ્રણામ કર્યા તવ વારંવાર. શનીશ્વર વીચારે મન,

બસો બસો વીક્રમ રાજન. કલંક પ્રોઠ ઉતાઈ સાગ, આ ઠેકાણું છે
 નીરધાર; ચીત્રામણનો હંસજ નેહ, તેમાં શનીશ્વર પેઠો તેહ ચીત્રા-
 મણનો હંમ ચાલીયો ખીટી આગળ ત્યાં આવીયો: ખીટીએ દાર
 મુક્યો દયાળ, રાજાએ શેઠ તેડયા તત્કાળ. વીક્રાએ શેઠને તંડાવીયો,
 દારનો ચોંગ પેદા થયો; ચીત્રતણો હંસ દાર મુક જઈ, શેઠ અચ-
 રજ પામે તદા. વીક્રાજન લાગે પાય, મેં એ નવ કંઠ જાણ્યું રાય.
 અપરાધ ક્ષમા કરો તમે, વારે વારે કહું છું અમે; તમને દુઃખ
 દીધું છે જો, ક્ષમા કરો અમ ઉપર તેહ. ત્યારે વીક્રાજ બાલ્યો વાણ,
 સાંભળો શેઠ કહું તે જાણ; ગ્રહ ગતથી પીડાણા અમે. શું દુઃખ
 નવ ધંશો તમે. શરીર તાણું છે દારણુ એહ, દુઃખ પડે તે વડે દેહ;
 એમા વાંક તમારો નથી, ગદા વાત લલાટે લખી. તન તે શેઠજ
 લાગ્યો પાય, પુત્રો લેઈ પંચાવી રાય, શાહ પુત્રી સુદક્ષી નેહ,
 સુખ ભોગવવા લાગી તેહ; ખાય પીએ ને દીન નીરગમ, ગંગા સાથે
 રંગે ગમ. અતી આનંદ રાજને થયો, રાજકુંવરીને મહોલે ગયો; રાજ-
 પુત્રી શાહપુત્રો નેહ, અતી હેતથી મળીયા તેહ; આપણા સ્વામી
 ચતુરશુભળજ, જીભાએ શુ કર વખાણ. એવો પુંપ નવ હોયે
 કોય, ભાગ્ય આપણે આવ્યા સોય; એમ કહી રળીયાતજ થાય,
 ખાન સોપારી ખારા ખાય. રાજ તે સુખ ભોગવે ધણું હેત બાણું
 બેઠે નારી તણું; હવે શનીશ્વર આવ્યો તત્કાળ, જ્યાં બેઠો વીક્રમ
 ભુપળ; ત્યાં આવી વિચારે મન, દેહણીમાં મેલું રાજન ત્યારે શની-
 શ્વરસોદાગર થયો, અશ્વસાહીને ઉભો રંભા; સુવર્ણસાજ પલાણે તુરી,
 હેમ સાકળે બાધ્યો ધરી. તવ નગરરાયજ બોલ્યો એહ, કરો મુલ
 ચોઠાનું તેહ; ત્યારે સોદાગર બોલ્યો ત્યાય, સાંભળજો રનસેન રાય.

દોહરો—ગાય બેંસ દોહી ફીજીએ, જુઓ રાય સુજાણ; પવન

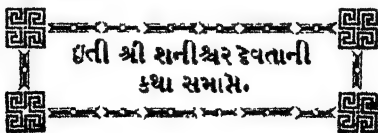
વેગી રાગે તુરી, તે બાંધ્યો કેકાણુ, હુકમ થયો તવ રાયનો, સેવક
ચઢ્યો નિરવાણુ; સોદાગર કહે એમ નહી, ચઢે જો વિક્રમરાય. એ
ધોડે બેસે સહી, તો મુજ જન પ્રસન્ન થાય; અગ્રી વિક્રમ તે બાં
ચકી, કહે રતનસિંહ રાય. સોદાગર કહે એ સહી, વાકોજી કહેવામ;
એ વીક્રમ અવંતી ધણી, સાંભળે તું ગય; ચૈદ વીઘા ચોસક કળા,
જાણુ તે અપરંપાર રતનસેન ત્યા ઉઠીઓ પગે પડ્યો વારંવાર. ધન્ય
દિવસ આ ઘડી, દીઠા વીક્રમરાય; હોંસે હરખી ઉઠીયો, લણી લણી
લાગ્યો પાય. નવ જાણતા અમે સહી, દીધું દુઃખ અપાર; તવ વીક્ર-
મજી બોલીયા, વાંક નહિ તમ સાર. કરમે લખ્યું તે ભોગવ્યું જો
કીધું કીન્તાર.

આપાત્ર—એમાં વાંક તમારો નહિ, અહ દશાથી પીવાળા સહી;
લખ્યું બનીય આગળથી થાય, એમાં વાંક તમારો ન રાય. એમ
કહી બધાઓ તુરી, અમે ચાલ્યું ઉજેણિપુરી; સાંભળો રતનસેનજી
રાય, શીખ દીયો હવે નવ રહેવાય. રાજા તલાં સમજ કરે સોદાગર
નીચો કિતર; રાજપુત્રી રૂપવંતી જોલ, સાથી આવી બેઠી તેલ; પુત્રી
રતનવંતી જોલ, સુમાસનપર બેઠી તેલ; તવ વીક્રમ થયો અસવાર,
સેન સકળ સાથે જુદાર. સોદાગર ત્યા સાથે ચડ્યો, તવ નગારેં જેખી
ગડગડ્યો. ઢોલ દદામા વાગે બહુ, વાજીંત્ર કેરો પાર ન લાડું. વિક્રમ-
રાય નીકળ્યો બહાર, બંદાજન સહુ કરે પોકાર, વિક્રમસેન ત્યાંથી પર-
વરે, નગરલાંક વળાવી પાછા શરે. રતનસેનગય લાગ્યો પાય, અમ
ઉપર રાખજો કીરપાય; એમ કહીને પાછો સંચર્યો, વિક્રમસેન પથે
પરવર્યો. દીન કેટલા મારગમાં થયા, ઉજેણિએ રાજા આવીયા, નગર-
લોક રળીયાતજ થાય, રાણી બેશું આવ્યા રાય રંગ મહેલમાં રાજા
જાય, બે રાણીશું રાય સુખીયો આય; પ્રાતઃકાળે ઉઠ્યો રાય, સમુદ્રપુર

ક્રીષ્ણ શોભાય. એવે તહા શનીશ્વર આવીયો, સભા સહિત રાય ઉભો થયો; બહે પધાર્યા સ્વામી તમે, ધણા રણિયાત થયા અમે. એમ કહીને લાગ્યો પાય, સહુ સાયથું બેઠા રાય.

દોહરો— ત્યારે શનીશ્વર બોલીયો, સાંભળ વિક્રમરાય; અવગુણના ફળ તમે પામીયા, દુઃખી કીધો જય. હવે જે તુંને હું રીઝું, માગ માગ વરદાન: જે માગે તે આપું તુંને, વચન કાલ પ્રમાણ. તવ વિક્રમરાય બોલીયો. સુણો શનીશ્વર જેહ, નર નારી જે સાંભળે ન પામે દુઃખ તેહ.

ચોપાઈ—હું પીડા જે પામ્યો સહિ, તે પિડા કાંઈ ખમશે નહિ; માટે શનીશ્વર સાંભળો વાત, એવો પીડા નવ દેવો આપ. કહે શનીશ્વર સાંભળો રાય, શનીવાર જે દોન કહેવાય નર નારી જે સાંભળે આ કથા, તેને હું ન પીડુ સર્વથા, સત્યપણું ગંભીરપણું જેહ, મારી કથા કહીને તેડું તેહ. એ કથા સાંભળે પીડા ન હોય, ન્હાની કે વડી ખનોતી હોય. સ્ત્રી દસ જે તહારી કહેવાય, એને નમે પીડા નવ થાય. ધનની ધરમની કંકાલી જેહ, કલનગી કલપિયા કાલધની કહીએ તેહ. કલહોજ મુખી કંટી તુરગની નાર, ૩૫ તણો નવ લહીએ પાર: શનીશ્વરની દસ બાર્યા સાંય નામ લીધે પીડા નવ હોય. એવું કહીને શનીશ્વર જય, દેવ સભામાં પોચ્યો ત્યાય; સુણે સંભળાવે તેને મહા-મુખ થાય, બણે ગણે તેનું દુઃખજ જય. વિક્રમ શનીશ્વર તણી કથા જેહ, સંક્ષેપ માત્ર કહીએ તેહ; તે માટે ઓતાજન તમે, જય જય સ્વછોડાય સહુ કહે.

કીશોર સિંહ - કિવા દુઃખના પહોડા! - બેઠી રાજસંસારના બેઠ-
 જનક કારસ્થાનો, રાજમહાલમાં બમતી બેઠી
 આકૃતિના અદ્ભુત ચમત્કારો, શૂરવીર લૂટારા સરદારોની હૃદયને સ્તબ્ધિત
 કરનારી લડાઈઓ, ગુપ્ત રાજકુમારપર તૂટી પડતા દુઃખના પહોડો,
 કિશોરસિંહની દૃઢતા, વીરતા, એકાગ્રતા અને સ્વામિભક્તિનાં જગદ્ગત્તાં
 દર્શાવેલો, જગત્સર જાલાના પ્રેમની પરાકાષ્ટા, યુદ્ધ ખાતાના દીવાનની
 દર્દશા, દીવાન પુત્રનું ગુપ્ત થવું, તેના મૃત્યુના ખોટા આરોપથી કિશોરસિંહ-
 નું કરાગૃહવાસી થવું, દીવાનીના આકારમાં રહેલી અદ્ભુત અખળાએ
 આવી તેનો ઉદ્ધાર કરવો, રાજ ભૂપસિંહની બયાનક બમણા, દીવાન
 દેવતાસંદની દૃષ્ટતા, યોગીનું યોગખળ, સાધુનું સાધુત્વ, નિરાધારનો
 આધાર મધ્ય, વગેરે એક પછી એક હૃદયને આકર્ષનારી ઘટનાઓથી
 આ નવલકથા પાંખૂર્ણ છે, કે જેનું મથર્થ વર્ણન પણ ઠીક સકાય
 તેમ નથી. નવલકથાઓના સમ્રાટ રેનોલ્ડ્ઝ સાહેબની નવલકથામાં શી
 ન્યૂનતા હાય ? શગર, વીર, હાસ્ય, રોડ, બયાનક, અદ્ભુત આદિ
 નવે મથા આ વાર્તા બરેલી છે. આ વાર્તાની હિતમતા માટે અમારે
 માત્ર એટલુંજ કહેવું પડે છે કે વાચકને 'વાહ વાહ' મળ્યા પ્રત્યક્કારેનું
 ધન્યવાદ આપ્યા વિના રહેવાય તેમ નથી. મૂલ્ય રૂ. ૨-૪-૦.

મધુર મધુ - અથવા સુખામની મેહિર્ન - અલબેલી
 સુખામની આકર્ષણીય મેહિર્નનું દિગ્દર્શન કરી
 તેમના કામગાણની પિલાસી યુવના ઉપર કેવી રામબાણ અસર થાય
 છે, અને પરનારોના પ્યારથી તેમની કેવી પાયમાલી તેમજ ખાતા
 ખરાબી થાય છે, એક આર્શ આર્શ અખળાનું શ કલ્પન જે, વફાદાર
 મનુષ્ય આત્મત્યાગનું હિતમ દર્શાવત કેવી રીતે દર્શાવે છે વગેરે રસ-
 મય અને ચમત્કારિક ખનાવોથી ભરપૂર. મહોટી સામગ્રી લગભગ
 ૨૫૫ પૃષ્ઠ. ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, ગ્લેઝ કાગળ, મનહર
 છપાઈ, પાકું રેપરી પૂઠું, કિંમત રૂ. ૧-૮-૦

મૃગલેયનો અથવા માયા પ્રા મદય—ભાગ ૧-૨-૧-૪
આ નવલકથા તાર્તા પ્રિય વાંચકોને એક રખત
વાચવાની અમે ખાસ ભક્ષામણ કરીએ છીએ. શુદ્ધ અને નવરસ
સમજવું હોય, વધારા દોસ્તની દિલોગ્ગન દોસ્તીનું દર્શન કરવું હોય,
વેશધારીઓના કલ્પનામાં પણ ન કિપજી શકે એવા અવનવા ચમત્કા-
રથી પરિચિત થવું હોય, વીરપુરુષોની વીરતા જાણવા હોય તો આ
નવલકથા અવશ્ય વાંચજો. આજે જ મંગાવો. દરેક બાગનું મૂલ્ય માત્ર
૧-૮-૦ ફલ રૂ. ૬-૦-૦ પાકું રૂપેરી પૂઠું.

રાક્ષસોની રતિકીડા—અથવા પીશાચીની પાપલીલા
માયાવો માનિનીના ભયંક્ર બેદા,
એયારો અથવા લુચ્યાઓની લુચ્યાઓ, તિલસ્તી મનામ થતાં
કારસ્થાનો, એક આયોજનનાની આદર્શ સુરવીન્તા, ધર્મપ્રધાનતા
અને પોતાના પતિને પિશાચીની જાગમાંથી મુક્ત કરવાની અનુભવ
યુક્તિઓ વગેરે વાંચીને ખરેખર તમિયત ખુશ થયા વિના રહેતી નથી.
શુભર અને હાથ્ય ગમ પણ તેટલેજ ફૂટી ફૂટીને બનના આઓ
છે કે જે વાંચતાં દિસવ આનંદથી ભરાય છે અને મનનો ત્રિશ્ન શોક
દૂર થાય છે. પૃષ્ઠ ૩૨૫ પાકું પૂઠું મૂલ્ય રૂ.-૨ ૦-૦

કમનસીંગ લીલી—જેન આર્થરના આ અવિરલ
કરવાની પ્રાણુદા ક મહત્ત્વાકાંક્ષા રાખ-
નાર યુવકોની કેવી ખાનાખગળી અને પાયમાલી થાય છે, પોતાનો
આર્થ સિદ્ધ કરવાને માટે તેઓ કેવાં કમકમાડી કપોરો એવા મહેલ
કાર્યો કરે છે. સમગ્ર યુવકાનું શું કર્તવ્ય છે, આદર્શ જીવન હોવું જોઈએ
વગેરે અનેક સાસાનિક ઘટનાઓ તાદ્રશ્ય દર્શિત સમજાવવાની આ હોય
એવું વાર્ણન આલેખનાપા આવ્યું છે. સંયાગ વિયોગના પ્રતિંગા વિર-
હ વેદના, પ્રેમથી નીરાશા, સ્નેહમાં સંકટ વગેરે રસના નિતાકર્ષક
વિષયોથી ભરપૂર. મહાત્મા સાહજનાં ૫૪ સંખ્યા ૨૮૦, ચાર મુદ્દર
ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો. પાકું રૂપેરી પૂઠું; છતા કિંમત માત્ર રૂ. ૧)

સંતપ્ત શયનાન- અથવા કામાંધના કાળમાં કામ-કામાંધ મનુષ્યોના જગતમાં કેવાં બીજાં અને કૃતિલ કાર્યો કરી જગતને આજ્ઞાદંબલથી ઠગી ધમના નામે અધર્મને આશ્રય સ્વીકારે છે, કહેવાતા શાન્તિરક્ષકોનું જીવન કેવું તીરસ્કારપાત્ર હોય છે, લક્ષ્મીલોભ ઉત્પન્ન થતાં જગતમાં પાપાચારી મનુષ્યો કેવાં કમકમાટી ઉપજાવે એવાં પાપ કાર્યો કરે છે, સતીની પતિવ્રતપરાયણતા, વિશદ્ધ સ્નેહ આદિ અનેકવિધ બોધક રસિક અને ચિત્તાકર્ષક ઘટનાઓનું આ નવલકથામાં સુંદર ચિત્ર અંકિત થયેલું છે. '૫૪ સંખ્યા' લગભગ ૮૦૦, ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફીક ચિત્રો, લાયબ્રરીને શોભાવે એવું પાકું રૂપેરી પૂઠું, છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૨-૦-૦ પોસ્ટેજ માત્ર.

પિશાચ મંદીર- રેનોહના બ્રાન્ડ સ્ટેચ્યુ પુસ્તકના આપાને આ નવલકથા લખનામાં આવેલી છે. આમાં અમલકારિક ભેદભર્યો એવા હૃદયદ્રાવક અને આકર્ષક આપેલા ૬ કે એક વાર વાંચવા લીધા પછી તે સંપુર્ણ વાચ્યા સિવાય મકાનું નથી: એટલું જ નહિ પણ આ પુસ્તક પહેલી જ વાર વાચતા પાત્રો પ્રત્યે જે ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે તેજ ભાવ બીજી વાર વાચતા ધ્રુવો રચાયેલો હોવાથી જ સંવાદો અરસપરસ થાય છે તે એવા આકર્ષક જણાય છે કે તે વાંચવાથી અત્યાનંદ થાય છે અને તેટલા જ મારે તેના મૂળ લેખક આ પુસ્તકને બે વાર વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરે છે. પુસ્તકમાં સુંદર આકર્ષક ફોટો ઝીન્ડોના પાચ ચિત્રો આપેલા છે. આજે જ મંગાલી ખાત્રી કરો. પાકું પૂઠું, લગભગ ૨૫૦ પૃષ્ઠ છતાં કિંમત રૂ. ૨-૦-૦ પોસ્ટેજ માત્ર.

મહાદેવ રામચંદ્ર જગુપ્ટે.

બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

